

DOHLAD NAD FINANČNÝM TRHOM

4 DOHĽAD NAD FINANČNÝM TRHOM⁹

4.1 REGULÁCIA FINANČNÉHO TRHU NA ÚZEMÍ SR

Všeobecné pravidlá postupu pri dohľade nad finančným trhom v oblasti bankovníctva, kapitálového trhu, poisťovníctva a dôchodkového sporenia, ktorý vykonáva Národná banka Slovenska, sú stanovené zákonom č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Cieľom dohľadu nad finančným trhom je prispievať k stabilite finančného trhu ako celku, ako aj k jeho bezpečnému a zdravému fungovaniu.

Na plnenie zákonom vymedzených úloh pri dohľade nad finančným trhom a jeho regulácii je v Národnej banke Slovenska zriadený útvar dohľadu nad finančným trhom, ktorý v roku 2009 spadal do riadiacej pôsobnosti viceguvernéra Národnej banky Slovenska. Útvar dohľadu nad finančným trhom vykonáva najmä:

- normotvornú činnosť (pripravuje návrhy všeobecne záväzných právnych predpisov Národnej banky Slovenska v oblasti finančného trhu, najmä návrhy na ustanovenie pravidiel obozretného podnikania, pravidiel bezpečnej prevádzky a ďalších požiadaviek na podnikanie dohliadaných subjektov, spolupodieľa sa na príprave všeobecne záväzných právnych predpisov vydávaných ústrednými orgánmi štátnej správy a okrem toho vydáva aj metodické usmernenia a odporúčania pre dohliadané subjekty finančného trhu),
- povoľovacia činnosť (vedie konania, rozhoduje v prvom stupni, vydáva povolenia, udeľuje súhlasy a predchádzajúce súhlasy, ukladá sankcie a opatrenia na nápravu),
- dohliadacu činnosť (uskutočňuje dohľad na mieste a dohľad na diaľku v dohliadaných subjektoch finančného trhu) a
- analytickú činnosť (pripravuje analýzy o finančnom trhu ako celku, ako aj jeho samostatných finančných subjektov).

Oddelenie ochrany klienta ako súčasť útvaru dohľadu nad finančným trhom (plniac úlohu ochra-

ny klienta v zmysle zákona o NBS a zákona o dohľade) vybavuje podania klientov finančných inštitúcií, nad ktorými Národná banka Slovenska vykonáva dohľad na základe kompetencií vyplývajúcich z uvedených zákonov a z Organizačného poriadku Národnej banky Slovenska.

Finančný trh tvoria štyri sektory – bankový sektor (hlavnými reprezentantmi sú predovšetkým banky a pobočky zahraničných bánk), kapitálový trh (hlavnými reprezentantmi sú predovšetkým obchodníci s cennými papiermi, správcovské spoločnosti, burza cenných papierov, centrálny depozitár cenných papierov, emitenti cenných papierov a sprostredkovatelia investičných služieb), sektor poisťovní (hlavnými reprezentantmi sú predovšetkým poisťovne a pobočky poisťovní z iného členského štátu EÚ, sprostredkovatelia poistenia a zaistenia) a trh dôchodkového sporenia (hlavnými reprezentantmi sú predovšetkým dôchodkové správcovské spoločnosti a doplnkové dôchodkové spoločnosti).

Na základe členstva Slovenskej republiky v Európskej únii môžu zahraničné regulované subjekty vykonávať činnosti na území Slovenskej republiky aj bez povolenia NBS, ak majú oprávnenie na výkon takejto činnosti udelené v niektorom z členských štátov EÚ (princíp jedného povolenia).

4.2 NORMOTVORNÁ ČINNOSŤ ÚTVARU DOHĽADU

V oblasti regulácie finančného trhu bolo v roku 2009 prijatých viacero zákonných a podzákonných noriem, metodických usmernení a odporúčaní, ktoré upravili právne prostredie na činnosť regulovaných subjektov. Cieľom tejto časti nie je ich taxatívne vymenovať, ale zdôrazniť tie, ktoré najviac ovplyvnili činnosti regulovaných subjektov v jednotlivých sektoroch finančného trhu na území Slovenskej republiky.

Medzi najvýznamnejšie z preventívnych opatrení vykonaných v súvislosti s prebiehajúcou celosvetovou finančnou a ekonomickou krízou patrilo prijatie tzv. protikrizového zákona (zákon

⁹ Podrobná Správa o činnosti útvaru dohľadu nad finančným trhom za rok 2009 je publikovaná na internetovej stránke Národnej banky Slovenska <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/publikacie-spravy-a-analyzy/sprava-o-cinnosti-dohladu-nad-financnym-trhom>

Tabuľka 24 Počet dohliadaných subjektov k 31. 12. 2009

	Počet inštitúcií k 31.12.2009	Počet inštitúcií k 31.12.2008	Zmena
Počet bánk v SR	15	17	-2
Stavebné sporiteľne	3	3	0
Banky s hypotekárnou licenciou	8	9	-1
Ostatné banky	4	5	-1
Počet pobočiek zahraničných bánk v SR	13 ¹⁾	11	2
z toho: Na základe povolenia NBS	0	0	0
Na princípe jedného bankového povolenia	13	11	2
z toho: Pobočky zahraničných bánk s hypotekárnou licenciou	0	0	0
Počet pobočiek zahraničných bánk prispievajúcich do Fondu ochrany vkladov	1	0	1
Počet zastúpení zahraničných bánk v SR	4	7	-3
Počet pobočiek (organizačných jednotiek) bánk v SR	1 042	857	185
Počet nižších organizačných zložiek v SR	188	401	-213
Počet pobočiek slovenských bánk v iných krajinách	2 ²⁾	1	1
Počet zastúpení slovenských bánk v iných krajinách	1	1	0
Počet zahraničných subjektov voľne poskytujúcich cezhraničné bankové služby	274	252	22
z toho: Banky	251	231	20
Inštitúcie elektronických peňazí	13	12	1
Zahraničné finančné inštitúcie	7	7	0
Úverové družstvá	3	2	1
Slovenské banky poskytujúce voľné cezhraničné bankové služby v zahraničí	2	2	0
z toho: Inštitúcie elektronických peňazí	0	0	0
Počet zamestnancov bánk a pobočiek zahraničných bánk	18 750	20 598	-1 848
Počet poisťovní v SR	20	23	-3
z toho: Poisťovne poskytujúce len životné poistenie	5	5	0
Poisťovne poskytujúce len neživotné poistenie	3	4	-1
Poisťovne poskytujúce životné aj neživotné poistenie	12	14	-2
Poisťovne so sídlom v SR poskytujúce služby v EÚ	14	14	0
z toho: Bez zriadenia pobočky	11	11	0
Prostredníctvom pobočky	3	3	0
Poisťovne z iného členského štátu EÚ poskytujúce služby na základe slobody poskytovania služieb	447	419	28
z toho: Bez zriadenia pobočky	433	406	27
Prostredníctvom pobočky	14	13	1
Počet poisťovní v SR poskytujúcich povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla	9	9	0
Počet dôchodkových správcofských spoločností	6	6	0
Počet doplnkových dôchodkových spoločností	5	5	0
Počet tuzemských správcofských spoločností v SR	8	10	-2
z toho: S rozšíreným povolením podľa § 3 ods. 3 zákona o kolektívnom investovaní	6	6	0
Počet tuzemských podielových fondov:	78	114	-36
z toho: Otvorené podielové fondy	73	68	5
Uzavreté podielové fondy	0	41	-41
Špeciálne podielové fondy	5	5	0

Tabuľka 24 Počet dohliadaných subjektov k 31. 12. 2009 – pokračovanie

	Počet inštitúcií k 31.12.2009	Počet inštitúcií k 31.12.2008	Zmena
Počet zahraničných správcovsých spoločností a zahraničných subjektov kolektívneho investovania pôsobiacich v SR na základe povolenia podľa § 75 zákona o kolektívnom investovaní:	5	5	0
z toho: Prostredníctvom pobočky v SR	2	2	0
Bez zriadenia pobočky	3	3	0
Počet zahraničných správcovsých spoločností a zahraničných subjektov kolektívneho investovania pôsobiacich v SR na základe jednotného európskeho povolenia:	57	0	57
z toho: so zriadením pobočky zahraničných správcovsých spoločností podľa § 28 zákona o kolektívnom investovaní	2	0	2
Zahraničné správcovsé spoločnosti bez zriadenia pobočky podľa § 29 zákona o kolektívnom investovaní	13	0	13
Európske fondy podľa § 61 – Zahraničné správcovsé spoločnosti (ZSS)	16	0	16
– Zahraničné investičné spoločnosti (ZIS)	26	0	26
v rámci toho: Počet zahraničných podielových fondov a podfondov ZSS a ZIS	874	0	874
Počet zahraničných správcovsých spoločností vykonávajúcich činnosti podľa § 3 ods. 3 zákona o kolektívnom investovaní	13	0	13
Počet obchodníkov s cennými papiermi podľa zákona o cenných papieroch	18	18	0
Počet bánk vykonávajúcich činnosti podľa zákona o cenných papieroch s povolením NBS	11	13	-2
Počet pobočiek zahraničných bánk – obchodníci s cennými papiermi s povolením domovského orgánu	7	6	1
Počet zahraničných subjektov pôsobiacich v SR ako obchodník s cennými papiermi	1 029	890	139
z toho: Prostredníctvom pobočky v SR	4	5	-1
Bez zriadenia pobočky	1 025	885	140
Počet slovenských obchodníkov s cennými papiermi poskytujúcich služby v zahraničí bez zriadenia pobočky	9	7	2
Počet sprostredkovateľov investičných služieb v SR:	962	978	-16
z toho: Právnické osoby	85	73	12
Fyzické osoby	877	905	-28
Počet emitentov cenných papierov, ktorých cenné papiere boli prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu burzy	125	144	-19
Iné právnické osoby, ktoré na základe povolenia Národnej banky Slovenska môžu vydávať len platobné prostriedky	2	1	1
Platobná inštitúcia	1	0	1
Inštitúcia elektronických peňazí	1	0	1
Zahraničné platobné inštitúcie poskytujúce platobné služby na území SR na cezhraničnej báze	19	0	19

Zdroj: NBS.

1) K 31. 12. 2009 nezačali vykonávať bankovú činnosť pobočky zahraničných úverových inštitúcií – AXA Bank Europe, pobočka zahraničnej banky a UNIBON, spojitelní a úverní družstvo, organizačná zložka zahraničnej osoby.

2) K 31. 12. 2009 Poštová banka nezačala vykonávať bankovú činnosť prostredníctvom svojej pobočky v zahraničí.

č. 276/2009 Z. z.), ktorý umožňuje poskytovanie stabilizačnej pomoci bankám a ktorým sa upravili viaceré zákony finančného trhu. Na základe zákona je možné banke poskytnúť stabilizačnú pomoc vo forme vkladu peňažných prostriedkov

do základného imania za protihodnotu v podobe kmeňových alebo prioritných akcií (rekapitalizácia) alebo poskytnúť osobitnú záruku za dlhopisy vydané bankou alebo na úver poskytnutý banke. Ďalšími oblasťami, ktorými sa protikrizový

zákon zaoberá, je posilnenie tzv. podriadených dlhopisov v Obchodnom zákonníku, v zákone o konkurze a reštrukturalizácii a v zákone o cenových papieroch, úpravy zákona o bankách v oblasti vykazovania majetkových angažovaností banky voči iným osobám alebo skupinám osôb, úpravy zákona o poisťovníctve, ktorý teraz napr. umožňuje NBS začať konanie voči zodpovednému aktúrovi pre porušenie povinností ustanovených zákonom o poisťovníctve s tým, že môže pozastaviť fyzickej osobe oprávnenie vykonávať činnosť zodpovedného aktúra až do ukončenia konania a pozastavenie oprávnenia sa vyznačí v zozname aktúrov.

Ďalším významným právnym predpisom, na prijatí ktorého spolupracoval útvár dohľadu nad finančným trhom v spoločnej pracovnej skupine s Ministerstvom financií SR, bol zákon č. 186/2009 Z. z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Cieľom tejto normy bolo upraviť finančné sprostredkovanie a finančné poradenstvo na celom finančnom trhu a zaviesť rovnaké pravidlá pre výkon sprostredkovateľských a poradenských činností v sektoroch poistenia alebo zaistenia, kapitálového trhu, doplnkového dôchodkového sporenia, poskytovania úverov a v sektore prijímania vkladov. Národná banka Slovenska bude na základe tohto zákona vykonávať dohľad nad finančným sprostredkovaním a finančným poradenstvom.

Národná banka Slovenska presadzovala záujmy súvisiace so zmiernením globálnej finančnej krízy aj úpravou iných legislatívnych predpisov, napr. novelou zákona o bankách zákonom č. 492/2009 Z. z. s účinnosťou od 1. decembra 2009 sa prijala pre banky úprava dôsledného výpočtu kreditného rizika vyplývajúceho z držania majetku banky. Zmena v zákone o bankách v súvislosti s prijatím zákona o platobných službách priniesla takisto dôležitú úpravu v oblasti registra bankových úverov a záruk vedeného Národnou bankou Slovenska.

Oblasť dôchodkového sporenia významne ovplyvnil predovšetkým zákon č. 137/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení. Novela priniesla prakticky výlučne zmeny týkajúce sa odplát, na ktoré má dôchodková správovská spoločnosť nárok v súvislosti s výkonom svojej

činnosti pri správe majetku sporiteľov. Koncom roka 2009 sa pristúpilo k obdobným zmenám aj v sektore doplnkového dôchodkového sporenia, a to zákonom č. 557/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení.

Na podzákonnej úrovni sa za príspevok v boji proti globálnej finančnej kríze zo strany Národnej banky Slovenska považuje v bankovom sektore prijatie opatrenia NBS č. 5/2009, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Národnej banky Slovenska č. 18/2008 o likvidite bánk a pobočiek zahraničných bánk a o postupe riadenia rizika likvidity bánk a likvidity pobočiek zahraničných bánk. Účelom tejto právnej normy z pohľadu skúmania peňažných tokov bánk a pobočiek zahraničných bánk vo väzbe na stav finančných trhov bolo zvyšovanie požiadavky na poskytovanie úverov podnikateľským subjektom, a to v snahe zmierniť vplyvy globálnej finančnej krízy na slovenskú ekonomiku. To viedlo k prehodnoteniu parametrov ukazovateľa likvidných aktív.

V priebehu roka 2009 bolo v oblasti kapitálového trhu prijatých niekoľko opatrení Národnej banky Slovenska týkajúcich sa sektora kolektívneho investovania, medzi nimi napr. opatrenie NBS č. 3/2009 o spôsobe určenia hodnoty majetku v podielovom fonde. Cieľom tohto opatrenia bolo vzhľadom na nevyhovujúcu platnú úpravu spôsobu oceňovania upraviť detailnejším spôsobom oceňovanie cenných papierov, nástrojov peňažného trhu, derivátov, vkladov na bežnom účte a na vkladovom účte, pohľadávok a záväzkov, majetkových účastí a drahých kovov v majetku v podielovom fonde. Útvár dohľadu vydal aj metodické usmernenie ÚDFT NBS č. 1/2009 k pôsobeniu subjektov v oblasti kolektívneho investovania v rámci jednotného európskeho povolenia. Cieľom nového metodického usmernenia je aplikovať zmeny zákona o kolektívnom investovaní v oblasti notifikácií európskych fondov po jeho novelizácii zákonom č. 552/2008 Z. z., ako aj dôslednejšia implementácia usmernenia CESR na zjednodušenie notifikačných postupov podnikov kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov (UCITS).

V rámci regulácie poistného sektora vydala Národná banka Slovenska v priebehu roka 2009 dve opatrenia. V opatrení NBS č. 1/2009 o správe o výsledkoch činnosti útvaru vnútorného audi-

tu a o pláne činnosti útvaru vnútorného auditu poisťovne, pobočky zahraničnej poisťovne, zaistovne a pobočky zahraničnej zaistovne bola upravená formálna a obsahová stránka správy o výsledkoch činnosti útvaru vnútorného auditu a plánu činnosti útvaru vnútorného auditu na nasledujúci kalendárny rok. Opatrením NBS č. 12/2009 sa novelizovalo opatrenie NBS č. 25/2008 o solventnosti a minimálnej výške garančného fondu poisťovne, pobočky zahraničnej poisťovne, zaistovne a pobočky zahraničnej zaistovne, a to v oblasti prehodnocovania súm na výpočet solventnosti Európskou komisiou.

V oblasti dôchodkového sporenia boli v roku 2009 schválené viaceré vyhlášky NBS, medzi ktoré patrí napr. vyhláška NBS č. 74/2009 Z. z. o predkladaní oznámení o prekročení a zosúladení limitov v majetku dôchodkového fondu a doplnkového dôchodkového fondu; vyhláška NBS č. 75/2009 Z. z. o poskytovaní informácie o čistej hodnote majetku v doplnkových dôchodkových fondoch, ktorej cieľom je získať a sledovať denné informácie o čistej hodnote majetku v jednotlivých doplnkových dôchodkových fondoch, ktoré doplnková dôchodková spoločnosť vytvára a spravuje. V júni 2009 Banková rada NBS schválila aj vyhlášku NBS č. 267/2009 Z. z. o referenčnej hodnote konzervatívneho dôchodkového fondu a o zložení referenčnej hodnoty vyváženého dôchodkového fondu a rastového dôchodkového fondu. Zámerom vyhlášky bolo stanoviť minimálnu výkonnosť, ktorú je konzervatívny dôchodkový fond povinný v rámci sledovaného obdobia dosahovať.

V oblasti finančného sprostredkovania bolo schválené a vydané opatrenie NBS č. 11/2009, ktorého

cieľom bolo ustanoviť obsah návrhu na zápis, obsah návrhu na zmenu zápisu a obsah návrhu na zrušenie zápisu v registri, výšku poplatku za návrh na zápis, výšku poplatku za návrh na zmenu zápisu a výšku poplatku za návrh na zrušenie zápisu v registri, vzor osvedčenia, štruktúru registračného čísla a ďalšie podrobnosti o registri.

4.3 POVOĽOVACIA ČINNOSŤ ÚTVARU DOHĽADU

V roku 2009 vydal útvary dohľadu nad finančným trhom NBS 826 povoľovacích rozhodnutí, pričom väčšina z nich sa týkala kapitálového trhu a bankového sektora. Členenie podľa jednotlivých sektorov je uvedené v tabuľke 25:

Medzi rozhodnutia Národnej banky Slovenska týkajúce sa jej povoľovacej činnosti patrili v roku 2009 napríklad:

- udelenie predchádzajúceho súhlasu na nadobudnutie podielu na základnom imaní a hlasovacích právach Slovenskej sporiteľne, a.s. vo výške 100% a na to, aby sa stala dcérskou spoločnosťou spoločnosti EGB Ceps Holding GmbH,
- udelenie predchádzajúceho súhlasu pre Slovenskú sporiteľňu, a.s. a UniCredit Bank Slovakia a. s. na použitie modelu na výpočet požiadavky na vlastné zdroje pri pokročilom prístupe merania operačného rizika,
- udelenie predchádzajúceho súhlasu na zlúčenie Československej obchodnej banky, a. s. a ISTROBANKY, a. s.,
- udelenie povolenia na poskytovanie investičných služieb spoločnosti European Investment Centre, o.c.p., a. s.,

Tabuľka 25 Počet vydaných povoľovacích rozhodnutí útvaru dohľadu nad finančným trhom Národnej banky Slovenska v roku 2009

	Počet rozhodnutí
Bankový sektor a obchodníci s cennými papiermi	163
Kapitálový trh	357
Poistný sektor	155
Dôchodkové sporenie	124
Devízová činnosť	24
Platobné služby	3
Spolu	826

Zdroj: NBS.

DOHLAD NAD FINANČNÝM TRHOM

- udelenie predchádzajúceho súhlasu spoločnosti PORTFIN, o.c.p., a.s. na vrátenie povolenia na poskytovanie investičných služieb,
- udelenie predchádzajúceho súhlasu na prevod správy otvorených podielových fondov na inú správcovskú spoločnosť:
 - prevod 4 otvorených podielových fondov spoločnosti ISTRO ASSET MANAGEMENT, správ. spol., a.s. na správcovskú spoločnosť ČSOB Asset Management, správ. spol., a.s.,
 - prevod 2 otvorených podielových fondov spoločnosti KD Investments, správ. spol., a.s. na správcovskú spoločnosť IAD Investments, správ. spol., a.s.,
- udelenie predchádzajúceho súhlasu na vrátenie povolenia na vznik a činnosť správcovskej spoločnosti ISTRO ASSET MANAGEMENT, správ. spol., a.s.,
- udelenie predchádzajúceho súhlasu na zlúčenie správcovskej spoločnosti KD Investments, správ. spol., a.s. so správcovskou spoločnosťou IAD Investments, správ. spol., a.s.,
- udelenie predchádzajúceho súhlasu na zlúčenie spoločnosti KOMUNÁLNA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group a spoločnosti KONTINUITA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group. Spoločnosť KOMUNÁLNA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group sa zlúčením stala právnym nástupcom spoločnosti KONTINUITA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group,
- udelenie predchádzajúceho súhlasu spoločnosti KOOPERATIVA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group na vykonávanie sprostredkovateľských činností pre finančnú inštitúciu Slovenská sporiteľňa, a.s.,
- udelenie predchádzajúceho súhlasu na predaj podniku spoločnosti Q B E poisťovňa, a.s., vrátane jej pobočky v Českej republike, spoločnosti QBE Insurance (Europe) Limited, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska,
- udelenie predchádzajúceho súhlasu spoločnosti Allianz Holding eins GmbH, Rakúska republika na nadobudnutie kvalifikovanej účasti na spoločnosti Allianz – Slovenská poisťovňa, a.s.,
- udelenie predchádzajúceho súhlasu Doplnkovej dôchodkovej spoločnosti Tatra banky, a.s. na vytvorenie nového doplnkového dôchodkového fondu spoločnosti s názvom Doplnková dôchodková spoločnosť Tatra banky, a.s., Konzervatívny príspevkový d. d. f.,
- udelenie predchádzajúceho súhlasu spoločnosti ING Continental Europe Holdings B.V.

Holandsko na prekročenie podielu na základnom imaní doplnkovej dôchodkovej spoločnosti ING Tatry – Sympatia, d.d.s., a.s. vo výške 66 % v jednej operácii priamo,

- udelenie povolenia spoločnosti Orange Slovensko, a.s., podľa ustanovenia § 21d zákona č. 510/2002 Z. z. o platobnom styku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov; na základe uvedeného povolenia je spoločnosť oprávnená vydávať platobné prostriedky elektronických peňazí,
- udelenie povolenia spoločnosti Telefónica O2 Slovakia, s.r.o. podľa § 81 písm. b) zákona č. 492/2009 Z. z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o platobných službách); na základe ktorého je spoločnosť oprávnená vydávať a spravovať elektronické peniaze v obmedzenom rozsahu podľa § 87 zákona o platobných službách,
- udelenie povolenia spoločnosti Trust Pay, a.s., podľa § 64 ods. 1 zákona o platobných službách; na základe ktorého je spoločnosť oprávnená poskytovať platobné služby podľa ustanovenia § 2 ods. 1 písm. c) a písm. g) zákona o platobných službách.

V roku 2009 začali na základe oznámenia podmienok pôsobenia vykonávať činnosť úverových inštitúcií prostredníctvom svojej pobočky nasledujúce spoločnosti – Citibank Europe plc, pobočka zahraničnej banky (od 1. januára 2009) a Oberbank AG pobočka zahraničnej banky (od 1. apríla 2009).

Národná banka Slovenska zaevidovala v roku 2009 spolu 22 úverových inštitúcií (vrátane inštitúcií elektronických peňazí a zahraničných finančných inštitúcií) a 140 obchodníkov s cennými papiermi, ktorí oznámili svoj zámer poskytovať cezhraničné bankové činnosti a investičné služby na území Slovenskej republiky.

Okrem vydania predmetných rozhodnutí prijal útvar dohľadu v roku 2009 za všetky sektory finančného trhu množstvo oznámení od dohliadaných subjektov, schvaľoval prospekty cenných papierov, posudzoval ponuky na prevzatie a vydal ďalších 24 rozhodnutí týkajúcich sa devízovej činnosti.

Útvar dohľadu nad finančným trhom je príslušným orgánom NBS na konanie a rozhodovanie

v prvom stupni. V rámci tejto činnosti bolo v roku 2009 vedených na útvare dohľadu 45 konaní voči dohliadaným subjektom finančného trhu, pričom 33 bolo v tomto roku aj začatých a 14 ukončených (ide o konania ukončené právoplatným rozhodnutím Útvary dohľadu nad finančným trhom v roku 2009), z nich najviac sa týkalo poisťného sektora, kapitálového trhu a devízového sektora.

4.4 OCHRANA KLIENTA

Útvar dohľadu nad finančným trhom plní v zmysle zákona o Národnej banke Slovenska a zákona o dohľade nad finančným trhom aj úlohu ochrany klientov subjektov finančného trhu, a to tým, že vybavuje podania klientov finančných inštitúcií, nad ktorými vykonáva dohľad Národná banka Slovenska. Za rok 2009 bolo útvaru dohľadu doručených spolu 933 podaní klientov inštitúcií finančného trhu, ktorých obsahom bola nespokojnosť fyzických a právnických osôb s postupom poskytovateľov finančných služieb, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2008 nárast podaní o viac ako 7 %. Z tohto množstva sa v priebehu roka 2009 podarilo uzavrieť 872 spisov, čo predstavuje 93,46 % vybavenosť podaní. Väčšina doručených podaní (463) sa týkala poisťného sektora. Oddelenie ochrany klienta, plniac úlohy v oblasti ochrany klienta uložené Národnej banke Slovenska zákonom o Národnej banke Slovenska a zákonom o dohľade nad finančným trhom a rešpektujúce kompetencie Národnej banky Slovenska v uvedenej oblasti, v mnohých prípadoch zabezpečí nespokojným klientom poisťovní, bánk a iných dohliadaných subjektov finančného trhu tzv. "zjednanie nápravy", bez toho, že by sa museli domáhať svojho nároku cestou súdu. Od konca roku 2009 pribudla oddeleniu ochrany klienta aj zodpovednosť za vybavovanie podaní podľa zákona o platobných službách. Štandardne pôsobiace subjekty finančného trhu spolupracujú s Národnou bankou Slovenska, poskytujú jej informácie k podaniam klientov, rešpektujú názor prezentovaný Národnou bankou Slovenska a sú ochotné pristúpiť ku kompromisom, v niektorých prípadoch aj k prehodnoteniu svojich rozhodnutí. Podania klientov dohliadaných subjektov sú zdrojom informácií o spôsobe vykonávania činnosti dohliadaných subjektov, pričom tieto informácie využíva útvar dohľadu

aj pri výkone dohľadu na mieste v konkrétnych spoločnostiach.

4.5 DOHLIADACIA ČINNOSŤ ÚTVARU DOHĽADU

Jednou z najdôležitejších úloh útvaru dohľadu nad finančným trhom Národnej banky Slovenska je výkon dohľadu nad dohliadanými subjektmi finančného trhu, a to formou dohľadu na mieste a dohľadu na diaľku. NBS pri výkone dohľadu nad dohliadanými subjektmi zisťuje dôležité skutočnosti o dohliadaných subjektoch a ich činnosti, najmä nedostatky v činnosti dohliadaných subjektov, príčiny zistených nedostatkov, dôsledky zistených nedostatkov a osoby zodpovedné za zistené nedostatky. Dohľad nad dohliadanými subjektmi sa vykonáva ako dohľad na individuálnom základe nad jednotlivými dohliadanými subjektmi, ako dohľad na konsolidovanom základe nad skupinami osôb a účelových združení majetku, ktorých súčasťou sú aj dohliadané subjekty, a ako doplňujúci dohľad nad finančnými konglomerátmi.

V roku 2009 uskutočnil útvar dohľadu v dohliadaných subjektoch finančného trhu spolu 65 dohľadov na mieste (tabuľka 26).

Vykonanie dohľadu na mieste vychádza z ročného plánu dohľadu, v ktorom je určený časový plán a hlavné zameranie dohľadu.

V bankovom sektore a u obchodníkov s cennými papiermi bolo v roku 2009 vykonaných spolu 19 dohľadov na mieste, z ktorých prevažná väčšina (11) bola tematických. Dohľady na mieste v bankách boli zamerané napr. na hodnotenie pokročilého prístupu merania na účely požiadavky na vlastné zdroje krytia operačného rizika (AMA), na hodnotenie systému riadenia trhového rizika, rizika likvidity, kreditného rizika, operačného rizika, na hodnotenie vnútorného kontrolného systému banky, overovanie a miestnu obhliadku v rozsahu nevyhnutnom na vydanie predchádzajúceho súhlasu na používanie IRB prístupu pre kreditné riziko, na oblasti významné z hľadiska používania modelu pokročilého prístupu merania operačného rizika na skupinovom základe na lokálnej úrovni a jeho aplikáciu na lokálne podmienky, na preverenie systému ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a ochrany

Tabuľka 26 Počet vykonaných dohladov na mieste u dohliadaných subjektov finančného trhu v roku 2009

	Komplexný	Tematický	Dosledovací	Spolu
Banky	0	11	2	13
Obchodníci s cennými papiermi, ktorí nie sú bankami	6	0	0	6
Správčovské spoločnosti	2	0	2	4
Dôchodkové správčovské spoločnosti a doplnkové dôchodkové spoločnosti	5	1	1	7
Poistovne	5	1	3	8 ¹⁾
Sprostredkovatelia poistenia, zaistenia a sprostredkovatelia investičných služieb	18	1	0	19
Subjekty, nad ktorými sa vykonáva devízový dohľad	8	0	0	8
Počet dohladov spolu	44	14	8	65 ¹⁾

Zdroj: NBS.

1) Jeden dohľad na mieste bol súčasne komplexným aj nasledovacím.

pred financovaním terorizmu, na preverenie informačného systému, na preverenie vybraných výkazov a hlásení obozretného podnikania, na preverenie systému hodnotenia primeranosti vnútorného kapitálu a na účtovníctvo a výkazníctvo. U obchodníkov s cennými papiermi sa dohľady na mieste zamerali na tieto aspekty: dodržiavanie ustanovení zákona o cenných papieroch a investičných službách pri poskytovaní investičných služieb, dodržiavanie osobitných zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov, dodržiavanie podmienok ustanovených povolením na poskytovanie investičných služieb, dodržiavanie vnútorných aktov riadenia, preverenie vecnej správnosti vybraných štatistických výkazov a hlásení, preverenie funkčnosti vnútorného kontrolného systému spoločnosti a ochrana pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti, organizácia a riadenie spoločnosti, obchodný systém, odborná starostlivosť pri poskytovaní investičných služieb, vedenie obchodnej dokumentácie, obchodný systém, reporting a vecná správnosť predkladaných výkazov a hlásení v nadväznosti na vedenie účtovníctva, bezpečnosť informačného systému, ochrana dát a zálohovanie dát.

Dohľady na mieste v regulovaných subjektoch kapitálového trhu v roku 2009 boli zamerané na činnosť správčovskej spoločnosti a ňou spravovaných podielových fondov, dodržiavanie ustanovení zákona o kolektívnom investovaní, zákona o cenných papieroch a investičných službách, osobitných zákonov a všeobecne záväzných

právnych predpisov, dodržiavanie podmienok výkonu činnosti správčovskej spoločnosti, ďalej na správu otvorených podielových fondov, informačnú povinnosť, propagáciu otvorených podielových fondov, preverenie vecnej správnosti vybraných výkazov a hlásení, na vnútornú kontrolu a dodržiavanie podmienok ustanovených povolením na poskytovanie investičných služieb v zmysle zákona o kolektívnom investovaní a na preverenie postupu Centrálného depozitára cenných papierov SR pri vykonaní zmeny akcionára v zozname akcionárov emitenta pri listinných akciách na meno vedenom v Centrálnom depozitári cenných papierov SR.

V oblasti poisťného sektora bolo v poisťovniach v roku 2009 vykonaných 8 dohladov na mieste, z ktorých 5 bolo komplexných, 1 tematický a 3 nasledovacie. Dohľady boli zamerané na tvorbu technických rezerv a na podklady k tvorbe technických rezerv poisťovne, účtovanie o technických rezervách poisťovne, správu poisťných zmlúv, likvidáciu poisťných udalostí, poskytovanie plnenia z poisťných zmlúv, kontrolu údajov a informácií, ktoré poisťovňa predkladá Národnej banke Slovenska vo forme výkazov, hlásení, prehľadov a iných správ, na dodržiavanie ustanovení zákona č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov, na dodržiavanie podmienok určených v povolení vydanom na vykonávanie poisťovacej činnosti a na preverenie plnenia vybraných opatrení prijatých na odstránenie a zamedzenie opakovanému výskytu nedostatkov zistených

dohľadom na mieste. Ďalšie dohľady na mieste boli vykonané u sprostredkovateľov poistenia, zaistenia a sprostredkovateľov investičných služieb. Tieto dohľady boli zamerané na dodržiavanie ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov platných na území Slovenskej republiky upravujúcich túto oblasť.

V oblasti dôchodkového sporenia bolo v roku 2009 ukončených spolu 7 dohľadov na mieste v dôchodkových správcovských spoločnostiach a v doplnkových dôchodkových spoločnostiach. Dohľady boli zamerané na tieto oblasti činnosti: organizácia a riadenie, riadenie investícií, riadenie rizík, oceňovanie majetku v dôchodkových fondoch, výpočet čistej hodnoty majetku a aktuálnej hodnoty dôchodkovej jednotky, vedenie osobných dôchodkových účtov pre sporiteľov a odplaty, zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení, sťažnosti sporiteľov, systém vnútornej kontroly, hodnotenie plnenia nápravných opatrení, právny rámec fungovania spoločnosti, činnosti súvisiace so zhodnocovaním majetku v dôchodkových fondoch vrátane vysporiadania obchodov, dodržiavanie zákonných limitov týkajúcich sa zloženia majetku v dôchodkových fondoch, oceňovanie majetku v dôchodkových fondoch, účtovníctvo a výkazníctvo, reklama a propagácia. V doplnkových dôchodkových spoločnostiach boli dohľady na mieste zamerané na preverenie činnosti doplnkovej dôchodkovej spoločnosti, na preverenie dodržiavania ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, preverenie dodržiavania štatútov doplnkových dôchodkových fondov a stanov spoločnosti, ako aj na dodržiavanie podmienok, za ktorých boli udelené povolenia a na preverenie vecnej správnosti vybraných výkazov a hlásení. Ďalej sa dohľady zameriavali na tieto aspekty: organizácia a riadenie, riadenie investícií, riadenie rizík, oceňovanie majetku v doplnkových dôchodkových fondoch, výpočet čistej hodnoty majetku, vedenie osobných účtov účastníkov, odplaty, účastnícke zmluvy, sťažnosti účastníkov, systém vnútornej kontroly, preverenie náležitostí osobných účtov účastníkov alebo poberateľov dávok a preverenie náležitostí výpisov z osobných účtov účastníkov alebo poberateľov dávok, činnosti súvisiace so zhodnocovaním majetku v doplnkových dôchodkových fondoch vrátane vysporiadania obchodov, oceňovanie majetku v doplnkových dôchodkových fondoch, účtovníctvo a výkazníctvo a poplatky v doplnkových dôchodkových fondoch.

Vykonané devízové dohľady boli zamerané na plnenie ohlasovacej povinnosti dohliadaných subjektov.

Cieľom dohľadu na diaľku je monitorovať a vyhodnocovať finančnú situáciu a rizikový profil dohliadaného subjektu na základe pravidelne predkladaných informácií, informácií získaných pri dohľade na mieste a verejne dostupných informácií a špecifikovaných nepravidelne predkladaných informácií. Pre potreby dohľadacieho odboru a manažmentu sú na základe výkazov od bánk a implementovaných výstupov vypracovávané dohľadom na diaľku analýzy jednotlivých bánk. Štandardne sa tieto analýzy vypracúvajú štvrtročne, v prípade potreby boli vypracované aj na mesačnej báze. V správach je analyzovaný vývoj aktív a pasív, medzi-bankové obchody, portfólio úverov, portfólio finančných nástrojov, vklady klientov, devízové pozície. Osobitnú časť tvorí analýza výsledku hospodárenia, likvidity, analýza ukazovateľov obozretného podnikania a vplyv stresových scenárov. Spomínaný analytický podklad sa využíva v procese posúdenia systému primeranosti vnútorného kapitálu dohľadom, a to tak v prípade dialógu s bankou, ako aj pri následnej komunikácii s domovským dohľadom pri stretnutiach dohľadov v prípade bánk, ktoré sú dcérskymi spoločnosťami zahraničných bánk. V roku 2009 sa venovala veľká pozornosť zmenám v stratégiách bánk, kreditnému riziku, likvidite, koncentráciám a schopnosti bánk zvládnuť nepriaznivé situácie súvisiace s rizikami, ktorým sú vystavené. V priebehu roka 2009 dohľad na diaľku poskytoval dohľad na mieste doplnujúce informácie pred začatím dohľadu na mieste v jednotlivých subjektoch finančného trhu a takisto aj podnety na preverenie na základe získaných a spracovaných informácií o banke. V rámci validácie IRB modelov dohľad na diaľku spolupracoval na analýze úverového portfólia príslušných bánk a na výpočte rizikovo vážených aktív za účelom výpočtu kapitálovej požiadavky. V súlade s požiadavkou zákona o bankách bolo vo všetkých bankách vykonané hodnotenie primeranosti vnútorného kapitálu a hodnotenie rizikového profilu bánk. Dohľad následne analyzoval výsledky hodnotenia primeranosti vnútorného kapitálu za bankový sektor ako celok a výsledky tejto analýzy boli v novembri prezentované zástupcom bánk na spoločnom pracovnom stretnutí.

NBS v roku 2009 vykonávala dohľad na dialku aj nad plnením informačnej povinnosti emitentov, ktorých cenné papiere boli prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu burzy cenných papierov podľa zákona č. 429/2002 Z. z. o burze cenných papierov v znení neskorších predpisov, a podľa zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov vykonávala dohľad na dialku nad plnením informačnej povinnosti vyhlasovateľov verejnej ponuky majetkových hodnôt.

Počas roka 2009 bol preverený spôsob výpočtu odvodu 8 % z prijatého poistného z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, ktorý odvádzajú poisťovne poskytujúce tento druh poistenia na osobitný účet Ministerstva vnútra SR.

Dohľad na dialku kladie dôraz aj na nezávislé overovanie správnosti ocenenia finančných nástrojov nachádzajúcich sa v majetku dôchodkových fondov a na súlad nadobúdania finančných nástrojov do majetku jednotlivých dôchodkových fondov s ustanoveniami zákona. Pri kontrole správnosti ocenenia sú okrem hlásení od dohliadaných subjektov využívané aj systémy Bloomberg, Reuters, informácie z burzy cenných papierov a iné informácie získané pri dohľade. Na základe získaných výstupov z vykonaného stresového testovania vyhodnocuje, pri ktorých scenároch boli v jednotlivých typoch dôchodkových fondov zaznamenané najväčšie hypotetické straty, a vykonáva porovnanie medzi fondmi navzájom s dopadom na ich ziskovosť. V rámci informačnej podpory dohľad na dialku v roku 2009 uviedol do prevádzky jednotný informačný portál *Early Warning System*, ktorý priniesol novú prezentačnú vrstvu a vizualizáciu oproti funkcionalite pôvodného informačného systému.

4.6 ANALYTICKÁ ČINNOSŤ ÚTVARU DOHLADU

Útvar dohľadu nad finančným trhom vykonáva analytickú činnosť na rôznych úrovniach svojej organizačnej štruktúry. Významná časť analytickej činnosti útvaru dohľadu je orientovaná na kvantifikáciu rizík vo finančnom sektore vzhľa-

dom na vývoj na finančných trhoch a domácej a zahraničnej ekonomiky.

Analytická činnosť je rozdelená na činnosti súvisiace s pravidelným monitorovaním trendov v individuálnych finančných inštitúciách a vo finančnom sektore ako celku, monitorovaním vývoja v reálnej ekonomike a na finančných trhoch. Cieľom monitorovania je identifikovanie všetkých relevantných trendov, ktoré by významnou mierou mohli ovplyvniť stabilitu celého finančného sektora.

Okrem pravidelného vyhodnocovania trendov a rizík na domacom a zahraničnom finančnom trhu prostredníctvom vybraných ukazovateľov je veľká časť práce venovaná Analýze slovenského finančného sektora. Táto správa sa polročne predkladá do Bankovej rady NBS a v skrátenej forme sa publikuje¹⁰. Zároveň je dôležitým podkladom pre Správu o finančnej stabilite. Súčasťou analýzy je komplexné a hĺbkové hodnotenie trendov v celom finančnom sektore, identifikovanie rizík a kvantifikácia schopnosti individuálnych finančných subjektov, ako aj celého sektora zvládnuť riziká, voči ktorým sú vystavené. Druhou pravidelnou analýzou s polročnou periodicitou je Správa o stave a vývoji slovenského finančného trhu, predkladaná podľa zákona o dohľade nad finančným trhom na rokovanie vlády a Národnej rady SR. V priebehu roka 2009 sa začala vydávať aj Makroprudenciálna analýza bankového sektora¹⁰, ktorá sa uverejňuje dvakrát ročne (v mesiacoch máj a november) a ktorej cieľom je poskytnúť aktuálnu informáciu o vývoji trendov a rizík z pohľadu stability bankového sektora.

Analytická činnosť útvaru dohľadu sa pomerne intenzívne využívala aj pri príprave novej regulácie, najmä pri analýze dopadov legislatívnych zmien. Regulácia by tak mala reagovať v dostatočnom predstihu na možné riziká vo finančnom sektore.

Analytická činnosť bola v roku 2009 ovplyvnená prebiehajúcou finančnou a ekonomickou krízou. V priebehu roka 2009, keď sa kríza stále výraznejšie menila z finančnej na ekonomickú, analytická činnosť sa viac orientovala na hodnotenie negatívnych trendov v reálnej ekonomike vplyvujúcich na stabilitu bankového sektora. Veľká pozornosť sa venovala stresovému testovaniu, ktorého úlohou je kvantifikovanie citlivosti finančného

¹⁰ <http://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-nbs/analyzy-slovenskeho-financneho-sektora>

sektora na negatívny vývoj v reálnej ekonomike a na finančných trhoch. V rámci stresového testovania sa využilo viacero ekonometrických modelov. Osobitná časť bola venovaná zdokonaleniu modelov a systému hodnotenia rizík. Pri hodnotení trhových rizík bol zavedený nový VaR model.

Súčasťou analytickej činnosti boli aj viaceré stretnutia s bankami slovenského bankového sektora. Osobitnými témami stretnutí v roku 2009 bolo vystavenie bánk voči kreditnému riziku, zmeny v úverových štandardoch, ako aj úverová politika bánk.

Rozširovanie analytickej činnosti kladie dôraz aj na potrebu adekvátnych vstupných dát. V roku 2009 sa začali využívať viaceré nové zdroje údajov na analytickú činnosť. Dôraz bol kladený na využívanie individuálnych finančných údajov za podnikový sektor. Tie boli následne analyzované spoločne s údajmi z Registra bankových úverov a záruk. Ďalej sa na analytickú činnosť začali používať aj údaje za domácnosti z registra retailových úverov bánk.

4.7 VÝVOJ NA FINANČNOM TRHU V ROKU 2009

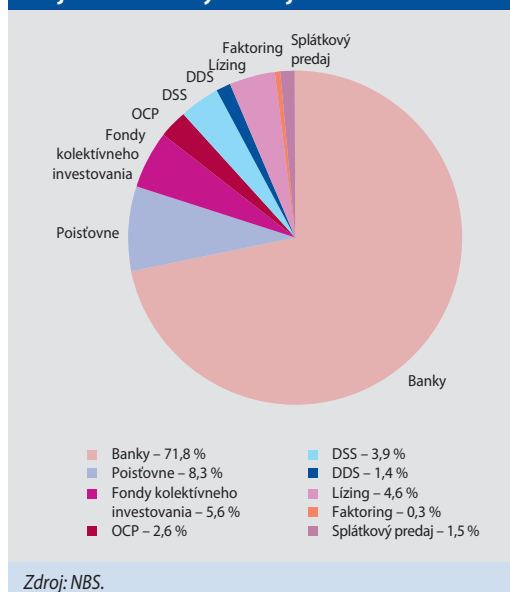
Slovenský finančný trh bol v roku 2009 pod vplyvom prebiehajúcej svetovej krízy. Zatiaľ čo prvá vlna krízy v druhom polroku 2007 a v prvom polroku 2008 zasiahla slovenský finančný sektor v menšej miere, než to bolo v USA a v krajinách západnej Európy, v druhom polroku 2008 sa kríza postupne preniesla do reálnej ekonomiky. To sa prejavilo na zmene správania klientov finančných inštitúcií a dopad na slovenské finančné inštitúcie bol výraznejší. Druhým, jednorazovým, vplyvom bolo zavedenie eura.

Najvýraznejšie sa tieto vplyvy prejavili v bankovom sektore, kde objem aktív najprv klesol vplyvom prechodu na euro a s tým súvisiacim zastavením sterilizačných operácií NBS. Výber vkladov zahraničných bánk bol síce zmiernený nárastom vkladov domácností, výsledkom bol však aj tak pokles o 9,9 mld. €, resp. o 16 %. Vzhľadom na prílev vkladov zahraničných bánk počas posledných rokov je potrebné túto zmenu vnímať ako nevyhnutnú. Zníženie podielu medzibankových aktivít zároveň prispelo k nižšej volatilite

bilancie bankového sektora. Druhým sektorom slovenského finančného trhu, v ktorom došlo medziročne k poklesu aktív, bol sektor obchodníkov s cennými papiermi. Vplyvom nižšej dôvery na finančných trhoch v prvom štvrťroku 2009 zaznamenali pokles aj fondy kolektívneho investovania. Zníženie objemu aktív bolo predovšetkým dôsledkom redemácií a v menšej miere aj poklesu cien aktív. Vo zvyšnej časti roka sa však situácia v sektore v súvislosti s obratom na finančných trhoch zlepšila a fondy kolektívneho investovania v agregátnom vyjadrení zaznamenávali kladné čisté predaje podielových listov. Spolu s kladnou výkonnosťou im to zabezpečilo nárast objemu spravovaných aktív za celý rok na úrovni 9 %. Najvyššia dynamika z hľadiska objemu aktív bola zaznamenaná v oboch pilieroch dôchodkového sporenia. Vďaka pravidelným príspevkom majetok v správe dôchodkových správcovských spoločností vzrástol o 30% a v prípade doplnkových dôchodkových spoločností o 12 %. V porovnaní s predošlým rokom sa v roku 2009 tempo rastu poistného sektora zvýšilo na 8 %. Celkovo sa slovenský finančný sektor v súčte aktív a spravovaného majetku všetkých regulovaných subjektov zmenšil v roku 2009 o necelých 11 %.

Relatívne slabšia aktivita subjektov finančného trhu v roku 2009 sa prejavila aj na tvorbe zisku. Najviac bol zasiahnutý bankový sektor, kde sa prejavil výrazný prepád rentability vlastných

Graf 42 Podiely na aktívach a spravovanom majetku finančných subjektov

zdrojov. Na poklese zisku sa výrazne podieľal aj vstup do eurozóny. Zisk dokázali zvýšiť poisťovne a doplnkové dôchodkové spoločnosti, zatiaľ čo dôchodkové správčovské spoločnosti zostali v strate. Pokles zisku správčovských spoločností kolektívneho investovania je pochopiteľný vzhľadom na jeho vysokú koreláciu s objemom spravovaných aktív.

Pre rok 2009 je ďalej príznačné, že sa významne zmenili bilancie bánk. Kým charakteristickým znakom predchádzajúcich rokov bola dynamika a rast, rok 2009 možno označiť za rok vytriezovania. V prvom rade sa naplno prejavila hospodárska kríza. Tá negatívne zasiahla aj sektory, voči ktorým majú domáce banky už tradične významné úverové vystavenie. Reakciou bánk bolo obmedzenie investícií voči sektorom, ktoré vykázali zhoršenie finančnej pozície, a naopak, nárast investícií do konzervatívnejších aktív.

Pomerne významne obmedzili banky financovanie podnikového sektora. Pokles financovania však bol zaznamenaný v takmer všetkých odvetviach. Zmenil sa pohľad bánk na to, čo ešte možno považovať za návratný úver. Úverové štandardy boli sprísňované v priebehu celého roka 2009, pričom primárnym dôvodom bolo zhoršenie ekonomického vývoja a jeho negatívne výhľady. Na druhej strane hospodárska kríza sa prejavila aj na nižšom dopyte, najmä po investičných úveroch, zo strany podnikov.

Ekonomická a hospodárska kríza sa pri úveroch domácnostiam prejavila v porovnaní s podnikovým sektorom s určitým oneskorením. Na rozdiel od podnikového sektora však v prípade domácností stále môžeme hovoriť o relatívne silnom raste úverov. Vývoj ponuky a dopytu po úveroch v tomto sektore bol v roku 2009 ovplyvnený viacerými faktormi. Išlo predovšetkým o neistotu na trhu práce a rast nezamestnanosti, sprísňovanie úverových štandardov sprevádzané poklesom úrokových sadzieb, pokles cien nehnuteľností a čiastočne aj postupné zvykanie si na novú menu. Silný rast úverov pokračoval iba vo vybraných bankách, pričom viaceré banky sa pri úverovaní správali pomerne opatrne.

Obozretnejší prístup bánk k úverovaniu vyústil do výrazného nárastu investícií do štátnych dlhopisov. Tie medziročne výrazne narástli. V porovnaní s predošlými obdobiami viaceré banky

zvyšovali investície aj do zahraničných štátnych dlhopisov, najmä okolitých krajín. V niektorých bankách nárast refinančných operácií priamo súvisel s investíciami do cenných papierov.

V porovnaní s rokom 2008 sa výrazne zmenili aktivity bánk na medzibankovom trhu. Kým ešte v roku 2008 dominovali vklady od zahraničných bánk s následnou sterilizáciou v NBS, s prijatím eura v roku 2009 takéto operácie stratili na význame. Rok 2009 bol v prvom rade ovplyvnený refinančnými operáciami medzi ECB a NBS. Viaceré banky využívali najmä zdroje s ročnou splatnosťou. Získané zdroje boli prevažne investované do štátnych dlhopisov a v niektorých prípadoch na medzibankovom trhu, najmä voči materským spoločnostiam.

Kríza sa v roku 2009 prejavila aj na nižšom objeme emitovaných hypotekárnych záložných listov. Dôvodom bol jednak nižší objem nových hypotekárnych úverov a na začiatku roka 2009 aj nepriaznivá situácia na finančných trhoch.

Banky si v priebehu roka 2009 posilňovali kapitálovú pozíciu. Išlo o pomerne všeobecný trend, ktorý súvisí so snahou bánk lepšie sa pripraviť na možný nárast strát. Na jednej strane to bolo podporené zvyšovaním vlastných zdrojov, najmä zložky Tier 1 kapitálu, na druhej strane poklesol objem rizikovo vážených aktív.

Situáciu v poisťovníctve v roku 2009 charakterizovali dva hlavné momenty: najväčší pokles technického poistného v sledovanej histórii, a to najmä v dôsledku nepriaznivej ekonomickej situácie, a výrazný nárast zisku v porovnaní s rokom 2008, a to hlavne z dôvodu vysokého nárastu zisku z finančných operácií. Väčší pokles technického poistného zaznamenalo životné poistenie, pričom unit-linked poistenie, ktoré dlhodobo vykazovalo najvyššie prírastky poistného spomedzi všetkých skupín poistenia, výrazne pokleslo. V neživotnom poistení sa zvýšil podiel prolongovaných zmlúv na celkovom počte poistných zmlúv, čo naznačuje stabilizáciu poistných kmeňov takmer vo všetkých poistných skupinách. V segmente poistenia áut došlo po prvýkrát od roku 2002 k prevahe technického poistného z havarijného poistenia oproti povinnému zmluvnému poisteniu. Zisk poisťovní vzrástol o 26,5 % a dosiahol výšku 136,1 mil. €. V umiestnení technických rezerv došlo k zníženiu podielu

bankových dlhopisov a termínovaných vkladov v prospech štátnych dlhopisov.

Počas roka 2009 došlo vplyvom finančnej krízy k významnému medziročnému poklesu obchodovania s finančnými derivátmi, až o 76 %. Obchody s dlhopismi, akciami a ostatnými finančnými nástrojmi narástli o 40 %. Objem klientskeho majetku spravovaného prostredníctvom spoločností s povolením na jeho správu sa medziročne takmer nezmenil. Primeranosť vlastných zdrojov obchodníkov s cennými papiermi spĺňala zákonnú úroveň s veľkou rezervou.

Vývoj v kolektívnom investovaní bol v prvom štvrtroku 2009 ešte pod vplyvom negatívneho vývoja v roku 2008, ktorý bol najviac ovplyvnený finančnou a ekonomickou krízou. Táto kríza sa prejavila vo výraznom prepade cien niektorých aktív v majetku tuzemských a zahraničných subjektov kolektívneho investovania a následne sa premietla do obáv investorov a vlny redemácií. Na začiatku marca 2009 dosiahli hlavné akciové indexy svoje minimum. V ďalšom období roku 2009 sa spolu s rastom akciových trhov, ktoré ako prvé indikujú zlepšenie očakávaného ekonomického vývoja a stabilizáciu cien ďalších aktív, postupne zvyšoval záujem investorov o investovanie do subjektov kolektívneho investovania, čím sa sektor kolektívneho investovania stabilizoval. Od druhého štvrtroku 2009 už sektor vykazoval kladné čisté predaje. Rast čistých predajov podporili aj nízke úrokové sadzby na vklady v bankách, ktoré sú hlavnou alternatívou pre investorov do subjektov kolektívneho investovania. I keď celkovo v roku 2009 v porovnaní s koncom roka 2008 došlo k zvýšeniu cien aktív v majetku subjektov kolektívneho investovania, ako aj k nárastu čistej hodnoty aktív v sektore, tieto hodnoty naďalej nedosahujú úroveň, aké dosahovali pred nástupom vlny výpredajov v septembri 2008.

Pre rok 2009 je ďalej charakteristické, že v jeho priebehu došlo k výraznej zmene v zložení portfólia všetkých dôchodkových fondov starobného dôchodkového sporenia. Dôchodkové správcovské spoločnosti v týchto fondoch takmer úplne vypredali akciovú zložku portfólia, výrazne znížili objem a podiel dlhopisovej zložky a uvoľnené prostriedky následne investovali do pokladničných poukážok, ktoré dosiahli koncoročný podiel 35,3 %, čím sa stali najväčšou triedou aktív v portfóliu druhého piliera dôchodkového sporenia.

V rámci portfólia dlhových cenných papierov vzrástol podiel štátnych dlhových cenných papierov na koncoročných 80 %, pričom spoločnosti nakupovali dlhové cenné papiere s kratšou zostatkovou dobou splatnosti. Na rozdiel od druhého piliera dôchodkového sporenia bola aj koncom roka 2009 prevažná väčšina majetku doplnkových dôchodkových fondov investovaná do dlhopisových investícií, ktorých nadpolovičnú väčšinu tvorili štátne dlhopisy. Podiel akciovej zložky portfólia v treťom pilieri dôchodkového sporenia stúpol na 4,7 %. Pozitívne možno hodnotiť, že prvýkrát od začiatku svetovej finančnej krízy sa medziročná výkonnosť vyvážených a rastových fondov druhého piliera dôchodkového sporenia preklopila do kladných čísel, pričom najvyššie zhodnotenie sporiteľom priniesli opätovne konzervatívne fondy. K zlepšeniu výkonnosti došlo aj v prípade doplnkových dôchodkových fondov.

Ekonomický prepád v roku 2009 sa pomerne rýchlo prejavil aj na náraste rizikovosti v domácom bankovom sektore. Krízou bol významne zasiahnutý najmä podnikový sektor. Takmer všetky sektory zaznamenali negatívny dopad na svoju finančnú pozíciu, čo znížilo ich schopnosť uhrádzať záväzky bankám. Po badateľnom prepade v prvom polroku 2009 došlo k miernemu oživeniu, ktoré sa prejavilo najmä v exportne orientovaných sektoroch. Štatisticky síce nastalo určité oživenie, ale pri hodnotení absolútnych nárastov pozorujeme stále veľmi nízku úroveň produkcie a využívania kapacít. Za dôležitý indikátor dôvery v podnikovom sektore môžeme považovať najmä ochotu zamestnávať. Tá bola aj na konci roka 2009 stále veľmi nízka.

Podobný vývoj ako v podnikovom sektore zaznamenali aj domácnosti, aj keď v tomto prípade môžeme hovoriť o miernejšom dopade. Po výraznom náraste nezamestnanosti v prvom a druhom štvrtroku 2009 sa tempo rastu mierne stabilizovalo. Naďalej sú však domácnosti vystavené pomerne veľkej neistote, čo súvisí so stabilitou oživenia v podnikovom sektore. Negatívne boli zasiahnuté najmä nižšie príjmové skupiny. Z pohľadu vystavenia bánk sú tieto skupiny sústredené najmä pri spotrebiteľských úveroch a prečerpaniach. Tieto úvery zároveň zaznamenali aj najvyšší nárast zlyhaných úverov. Podiel nižších príjmových skupín na úveroch na bývanie je nižší, aj keď v posledných rokoch má tento podiel stúpajúcu tendenciu.

Z pohľadu ďalšieho vývoja rizikovosti v bankách, najmä z hľadiska kreditného rizika, bude veľmi dôležitá miera ekonomického oživenia a predovšetkým jeho udržateľnosť.

Stabilita bankového sektora v oblasti likvidity sa potvrdila aj v roku 2009. Z dlhodobého pohľadu je dôležité, že väčšina bánk stále pokrýva poskytovanie úverov zo stabilných klientskych zdrojov. Situácia v oblasti krátkodobej likvidity sa nemenila. Naďalej takmer všetky banky plnili predpísaný ukazovateľ krátkodobej likvidity. Na druhej strane v rámci sektora sa prejavili rozdiely medzi bankami.

Spolu s uvedenými pozitívnymi trendmi vo vývoji v reálnej ekonomike môžeme pozorovať zlepšenie aj na finančných trhoch. Z hľadiska rizík, ktorým sú vystavené slovenské finančné inštitúcie, je významné najmä zníženie volatility cien akciových indexov, úrokových mier a kreditných spreadov počas druhého polroka 2009.

Výška expozícií voči rizikám sa v priebehu roka 2009 vo väčšine sektorov výraznejšie nemenila. Najvýznamnejšou zmenou bol pokles rizikovosti portfólií fondov DSS počas druhého štvrťroka 2009 a aj zmena štruktúry rizikovosti. Na druhej strane sektor starobného dôchodkového spore-

nia bol najviac vystavený riziku krajín s vysokou mierou zadlženosti verejných financií, hoci iba prostredníctvom dlhopisov s krátkou zostatkovou dobou splatnosti. Okrem toho vzrástol podiel akciovej zložky v portfóliách podielových fondov, čo bolo dôsledkom rastúcich cien akcií, ale aj kladného čistého predaja akciových a zmiešaných fondov na konci roka 2009.

Jednoznačne najvyššiu rizikovosť vykazovali portfóliá aktív poisťovní investovaných v mene poistených (tzv. unit-linked poistenie). Tieto portfóliá vykazovali vysoký podiel investícií do akcií a podielových listov, ale aj vysokú duráciu dlhopisovej časti portfólia.

Banky boli z hľadiska trhových rizík vystavené najmä úrokovému riziku. Paralelný nárast úrokových sadzieb by mal na banky negatívny dopad. V súčasnosti však možno očakávať skôr rast úrokových sadzieb pre kratšie splatnosti a stagnáciu úrokových sadzieb pre dlhšie splatnosti. Takáto zmena úrokových sadzieb by nemala mať na banky výraznejšie negatívny dopad. Výška vystavenia úrokovému riziku zostala v roku 2009 bez výraznejších zmien. Nárast retailových vkladov s dlhšou dobou viazanosti v poslednom štvrťroku 2009 kompenzovali banky predĺžením durácie dlhopisového portfólia.